

Jobb – et gode alle forunt?

Lene Kristin Ringe

psykologspesialist i klinisk arbeidspsykologi, Enhet for psykiske helsetjenester i somatikken, Diakonhjemmet sykehus

TV-serien «Alle i arbeid» viser frem evidensbaserte metoder for å komme i jobb, men overdreven bruk av praksisplasser er et tveegget sverd.

DENNE TV-SERIEN FANGET umiddelbart min interesse. Tittelen «Alle i arbeid» gledet meg og ga resonans til det arbeidspsykologiske fagfeltet, med alt det innebærer av mestring, tilhørighet, skreddersøm og muligheter. Det var med optimisme og nysgjerrighet jeg begynte å følge med. TV-konseptet ble utviklet for BBC, og er nå laget for norske TV2. Serien består av seks deler, og hver episode er avsluttende. Jeg har sett de to første, og her følger vi Aron og Henrik, som begge har Asperger syndrom, og Harald og René, som har Tourettes syndrom og ADHD.

Psykologene som medvirker, er Jan-Ole Hesselberg, Merete Glenne Øie og Kjell Tore Hovik. I introduksjonen får vi høre at det skal jakes på en «skikkelig» jobb. I personlige møter med psykologene forklarer deltagerne betydningen av å ha ordinært lønnet arbeid. De trekker frem det å kunne forsørge familien, ha et eget sted å bo og råd til å være sammen med venner, og savnet etter å kunne bidra og være til nytte. De viser hvor krevende det er å stå utenfor arbeidslivet, og som en av dem sa: «Det er få som takler det.» Som så mange av dem jeg har møtt i klinisk praksis, får de ikke innpass enda så gjerne de vil.

Jobbhåp

Deltagerne møter hver sin psykolog, og får høre at «Her skal vi sammen se på styrker». De går gjennom nevropsykologisk testing, og vi blir kjent med deres talenter og ressurser. Psykologene formidler jobbhåp til deltagerne og seerne. De sier for eksempel at «Mange arbeidsgivere kan ha nytte av deg» og at det ofte er så lite som skal til, som litt tilrettelegging eller bedre forståelse hos arbeidsgiveren. Det skaper forventning om at det er mulig å komme i jobb med de utfordringene deltagerne har. Tv-serien er slik sett helt i tråd med det forskningen viser. For eksempel fant Camilla Løvvik i sitt doktorgradsarbeid at personens tanker om egen sykdom og forventninger til å få jobb, har en overlegen betydning for om man faktisk kommer i jobb eller ikke. Det predikerer jobb til og med bedre enn det alvorlighetsgraden av personens psykiske plager gjør.

VIL BIDRA I dokumentarserien «Alle i arbeid» på TV2 får seerne møte 12 unge mennesker med forskjellige neurobiologiske diagnoser. Alle ønsker å komme ut i arbeid. På fotoet er 11 av de 12 deltakerne avbildet. Foto: Espen Solli/TV2

Klar, verdig og god nok

En annen ting som er verdt å bemerke ved serien, er jobbsøkerprosessen. Alle deltagerne følger sine egne ønsker og drømmer, og de jakter på ordinært lønnet arbeid. Enkelte får prøvejobbe i 1–3 dager. Dette er i tråd med Individual placement and support (IPS) – en evidensbasert metode for å hjelpe personer med psykiske helseplager å komme i arbeid. I IPS gis det parallelt behandling. I motsetning til å øve på arbeidsdeltakelse i en kunstig setting, som i en attføringsbedrift eller i praksis, bruker psykologene jobbsøk og arbeidsliv som en terapeutisk arena for behandling av psykiske plager, mestring og vekst. Verdiane som ligger bak denne metoden, er: «Du er klar, du er verdig, og du er god nok». Slik formidles det også i serien: «Vi trenger mangfold, også dere som har «hjerner som er litt annerledes skrudd sammen». TV-serien viser også betydningen av å oppsøke arbeidsgivere direkte. Vi ser at selv om man er redd, så er det mulig, og sjansen for å få et jobbtillbud øker.

Undergraver håpet

En svakhet ved serien er at det ble åpnet for flere måneders arbeidspraksis. For noen kan det være et middel til målet, men for mange er det ikke det. Slik var det heller ikke for alle deltagerne vi fulgte i serien. Proba samfunnsanalyse har gjennomgått forskning på området, og konkluderer med at praksisplass minsker sjansene for å komme i jobb. Man kan tenke seg to forklaringer på dette. For det første kan det skyldes «innlåsningseffekten». Det betyr at så lenge personen er opptatt i en praksisplass, blir de værende i tiltaket til det er avsluttet. Kanskje føler de seg bundet av en avtale med arbeidsgiver,

og kanskje søker de færre jobber. For det andre er det nærliggende å tro at tilbud om praksis og det å være i praksis over tid, gjør noe med jobbforventningene. Kanskje blir en da mer usikker på om en kan få seg en ordinær jobb.

Tv-serien har gode intensjoner, er underholdende og engasjerende. Den formidler gode verdier, både til dem som er utenfor arbeidslivet og ønsker seg inn, og til dem som ansetter. Den viser betydningen av lønnet arbeid, og at det er mulig for flere å komme i lønnet arbeid. Kanskje påvirker den også de holdningene vi har til personer som mottar velferdsytelser – jobb er et gode ikke alle er forunt. Psykologene formidler psykologisk kunnskap og det viktige jobbhåpet på en god måte, og serien viser effektive metoder for å lykkes. Når min begeistring likevel er dempet, skyldes det bruken av langvarig praksis. Forestill deg at du har praksis på et arbeidssted og sjefen sier: «Det har vært en glede å ha deg her disse dagene, så vi kan jobbe for å få til litt mer praksis.» Hva ville du ha tenkt om dine sjanser til å komme i lønnet arbeid? Jeg er redd bruken av langvarig praksis undergraver det jeg håpet var seriens viktigste budskap, nemlig at lønnet arbeid er mulig for alle.